

ВИКОРИСТАННЯ DIR-FLOORTIME В КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ДІАЛОГУ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Якуба Леся Станіславівна,

аспірантка кафедри психокорекційної педагогіки та реабілітології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,
викладач кафедри спеціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
ORCID ID: 0000-0003-0632-8384
Researcher ID: HMP-1065-2023

У статті розглядається використання ігрового підходу DIR-Floortime у корекційній роботі з дошкільниками, які мають порушення інтелектуального розвитку. Цей підхід дозволяє ефективно формувати навички діалогу у дітей шляхом залучення їх до інтерактивної та мотивуючої ігрової діяльності. Автори підкреслюють, що гра є природним середовищем для розвитку дітей, оскільки вона сприяє зняттю психологічних бар'єрів, підвищує мотивацію та забезпечує спільний контекст спілкування.

Метою дослідження є аналіз та узагальнення сучасних науково обґрунтованих знань щодо ігрових технологій та їх застосування у процесі корекційної роботи з формування діалогічної компетентності дошкільників, індивідуалізації засобів та аналіз бар'єрів у мікросередовищі дитини з порушеннями інтелектуального розвитку. Детально описуються принципи та методи DIR-Floortime, які включають спостереження за дитиною, слідування за її інтересами, створення умов для мотивації до спільної діяльності та використання невербальних засобів комунікації. Такий підхід дозволяє враховувати індивідуальні потреби кожної дитини, створюючи умови для її максимального розвитку.

Застосування підходу Floortime та дотримання принципів концепції DIR при здійсненні корекційного впливу на розвиток комунікації та мовлення дошкільників з інтелектуальними порушеннями, на думку авторів, дозволять інтенсифікувати формування навичок діалогічного спілкування та таким чином сформувати основу до їх інтеграції в суспільство.

У дослідженні наголошено, що будь-яка дитина, яка відчуває брак змістовного спілкування, може отримати користь від цього підходу, оскільки він забезпечує максимально індивідуальну терапію та залучення до цього процесу батьків дитини. В рамках пілотного дослідження із аналізом особливостей спілкування батьків з дітьми під час спільної гри, виокреслено основні бар'єри для формування діалогічних навичок.

Автори відзначають, що підхід Floortime може бути інтегрований в різні освітні та реабілітаційні програми, що робить його універсальним інструментом у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

У підсумку, стаття надає всебічний огляд теоретичних основ та практичних аспектів використання DIR-Floortime, підкреслюючи його важливість і ефективність у корекційній педагогіці для формування навичок діалогу у дошкільників з інтелектуальними порушеннями.

Ключові слова: діалогічна компетентність, дошкільники з порушеннями інтелектуального розвитку, ігровий підхід, DIR-Floortime.

Yakuba Lesia. Game approach «DIR-Floortime» in corrective work for forming dialogue skills of preschoolers with intellectual disabilities

The article examines the use of the DIR-Floortime play approach in correctional work with preschoolers who have intellectual disabilities. This approach effectively develops dialogue skills in children by engaging them in interactive and motivating play activities. The authors emphasize that play is a natural environment for children's development as it helps remove psychological barriers, increases motivation, and provides a shared context for communication.

The purpose of the study is the analysis and generalization of modern scientifically based knowledge about game technologies and their application in the process of corrective work on the formation of dialogical competence of preschoolers, individualization of means and analysis of barriers in the microenvironment of a child with intellectual development disorders. The article details the principles and methods of DIR-Floortime, which include observing the child, following their interests, creating conditions for motivation towards joint activities, and using non-verbal communication methods. This approach allows for considering the individual needs of each child, creating conditions for their maximum development.

The use of the Floortime approach and compliance with the principles of the DIR concept when exerting a corrective influence on the development of communication and speech of preschoolers with intellectual disabilities, according to the authors, will allow intensifying the formation of dialogic communication skills and thus form the basis for their integration into society.

The study emphasized that any child who experiences a lack of meaningful communication can benefit from this approach, as it provides the most individualized therapy and involvement of the child's parents in this process. As part of a pilot study with an analysis of the features of communication between parents and children during joint play, the main barriers to the formation of dialogic skills were outlined. The authors note that the Floortime approach can be integrated into various educational and rehabilitation programs, making it a versatile tool in working with children with special educational needs.

In conclusion, the article provides a comprehensive overview of the theoretical foundations and practical aspects of using DIR-Floortime, emphasizing its importance and effectiveness in correctional pedagogy for developing dialogue skills in preschoolers with intellectual disabilities.

Key words: dialogical competence, preschoolers with intellectual disabilities, game approach, DIR-Floortime.

Вступ. Сьогодні одним із пріоритетів соціальної політики, медицини, корекційної педагогіки в Україні є створення умов для всебічного виховання дітей з особливими освітніми потребами. Сучасний стан освіти, особливо у прифронтових регіонах, перешкоджає повноцінному розвитку таких дітей, і в першу чергу, це стосується дошкільників з порушенням інтелектуального розвитку. До війни, в умовах як спеціальних дошкільних груп, так і в інклюзивних групах, формування діалогічної компетентності також ставало складним завданням, стан на зараз поклав більшість завдань з розвитку на плечі батьків, і, якщо це доступно з безпекових міркувань, на фахівців, що надають освітні послуги конкретній дитині – в межах ІРЦ, або інших, переважно приватних закладів освіти. І тут не доводиться говорити про групові форми роботи, в першу чергу, діяльність спеціальних педагогів зосереджена на індивідуальних заняттях. Отже, і пошук нових підходів у роботі, а також перегляд і оновлення старих є досить актуальною проблемою на цей час. З нашої точки зору, саме концепція DIR і її складова Floortime, і є одним з науково обґрунтованих засобів для досягнення мети формування навичок діалогу дошкільників з порушенням інтелектуальним розвитком.

Матеріали та методи. Під час дослідження використовувались такі методи: аналіз науково-методичної літератури з проблеми формування діалогічної компетентності дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку, доцільності використання DIR-Floortime у корекційній роботі як новітнього підходу, що сприяє індивідуалізації, методів впливу в залежності від умов виховання; емпіричне дослідження щодо виявлення бар'єрів у мікросередовищі дитини і застосування підходу для створення умов розвитку діалогічного спілкування та інтенсифікації формування компетентності у цій сфері дошкільників з ППР. У процесі дослідження використаний метод аналізу відеозапису (спостереження за спілкуванням батьків і дитини), метод PICOLLO для аналізу сильних та слабких сторін батьків і визначення перешкод, створених середовищем виховання дитини.

Результати дослідження. На ранній характер появи та доступності для людей з інтелектуальними порушеннями діалогічного спілкування вказували багато вітчизняних та закордонних досліджень. На нашу думку, діалогічна компетентність складається з елементів комунікативної, мовленнєвої та соціальної здатності дитини до процесу взаємодії з іншою, що передбачає високий ступінь розвитку комунікативних навичок. Як зазначали І. Зимня, М. Жинкін, О. Леонтьєв та інші дослідники у минулому, використання комунікативних вмій є складним процесом, який організує контакти між людьми під час спільної діяльності [1, с. 220]. Можливість застосування навичок діалогу активно впливає на розвиток, навчання та здобуття освіти будь-якою дитиною, а у випадку наявності порушення інтелектуального розвитку самостійно формується в дуже обмеженому вигляді. Безумовно, для педагогів та батьків діалог з дитиною є основним засобом впливу на

формування майбутньої особистості, знань про оточуюче середовище, поведінку та соціалізацію дитини у суспільстві. За відсутності сформованості певних комунікативних вмій, а пізніше – навичок, виникають порушення міжособистісного спілкування, що безпосередньо і приводить до проблем особистісного характеру [1, с. 220].

Хоча традиційно підхід Floortime використовується у роботі з дітьми з розладами аутистичного спектра, на що вказує досить велика кількість досліджень ефективності застосування підходу у роботі з дітьми зазначеної категорії [2; 3, 4], автор концепції Greenspan S. пропонував використовувати її для дітей з різноманітними порушеннями, в тому числі інтелектуальними. На нашу думку, саме принципи DIR та підхід Floortime дозволяє створити потрібні умови для формування діалогічної компетентності дошкільника з інтелектуальними порушеннями. Климус Т., Герус О., Козак М. Я. зазначають, що «будь-яка дитина, якій бракує участі та змістовного спілкування, виграє у разі використання такої методики [...] оскільки це допомагає встановити максимально індивідуальну терапію з дитиною» [5, с. 100].

Ігрові технології широко застосовуються корекційними педагогами і високоефективні як з дошкільниками, враховуючи, що гра – це ведуча діяльність цього віку, так і школярами. У грі дитина здатна максимально реалізувати всі свої можливості, ігрова діяльність знімає скучність, психологічні бар'єри і є найприроднішою умовою для пізнання та спілкування. Вона забезпечує такі складові діалогу, як спільний контекст спілкування, створює високу мотивацію, передбачає розробку та застосування різноманітних сценаріїв. Дуже широко вивчено вплив ігрових методів на різні сфери розвитку дитини. Відмінність застосування ігрових технологій, які застосовуються у корекційній роботі в Україні, полягає в тому, що на заняттях використовуються переважно дидактичні та театралізовані ігри, і лідером в організації такої гри є дорослий. Вільна ж гра дитини передбачає проявлення власної ініціативи, а також встановлення таких правил гри, які доступні для її сприйняття і є наслідком її мотивації до спілкування.

Концепція DIR – це «модель розвитку, що базується на індивідуальних стосунках» і «під час спонтанних ігрових сеансів Floortime дорослі слідує керівництву дитини, використовуючи афективно підтягнуті взаємодії за допомогою жестів та слів, щоб скеровувати дитину по так званій символічній драбині» [5, с. 96]. Саме емоції і мотивація дитини лежать в основі ініціації гри, і таким чином, спілкування під час неї дозволяє їй скорегувати свій емоційний стан, а отже і створити базу для діалогу. Таким чином, досягається необхідний рівень взаємодії дитини і дорослого на природній основі у емоційно сприятливому середовищі.

Floortime було створено на основі моделі DIR (на основі розвитку, індивідуальних відмінностей і стосунків), і базується на тому, «щоб починати з рівня дитини та спиратися на її сильні сторони» [6, с. 3]. Цей підхід передбачає, що дорослий не ініціює гру та встановлює її правила, а приєднується до вільної гри дитини і вико-

ристовує ці дії для зміцнення спілкування. Було проведено кілька досліджень із застосуванням DIR Floortime Therapy для зміцнення мовних і соціальних навичок у дітей з РАС. Більшість цих досліджень виявили позитивний розвиток мовних і соціальних навичок дітей [6, с. 3].

Використання різноманітних матеріалів, які необхідні для гри, у тому числі дидактичних, з точки зору Завітренко, Д. Ж., Березенко, Н. О., повинно підпорядковуватися певним принципам, одним з яких є його значущість для дитини, відповідність їх внутрішнім потребам [7, с. 144]. Відповідно, і завдання дорослого у підготовці є формування ігрового середовища за допомогою оптимальної кількості матеріалу, цікавого та доступного конкретній дитині. Дослідники відзначають, що для того, щоб не обмежувалася свобода дитини, необхідно дотримуватися певних умов, а саме: відсутність примушення виконувати певні вправи; відсутність засудження за помилки у використанні; спонукання до спостереження та свобода та самостійність дій дитини [7, с. 144]. Саме у підході Floortime, на нашу думку, є можливість реалізації основного принципу педагогіки Монтесорі «допоможи мені зробити це самому», заснований на допомозі дитині освоєння навколишнього світу, що надважливо для дитини з порушенням інтелектуального розвитку.

Климус Т., Герус О., Козак М. було проаналізовано умови застосування методики Floortime, а саме — слідувати за дитиною, що означає коментувати її дії, входити в контакт і взаємодіяти на базі її інтересів. Роль дорослого – створити причину для мотивації до спільної діяльності [5, с. 96]. Також у дослідженні окреслено 5 кроків у методиці DIR/Floortime, а саме:

1. Спостереження. Приділення уваги всім проявам, таким використання мимики, тональності висловлювань, комунікативних жестів та тілорухів, що дає можливість оцінити, як саме треба розпочинати взаємодіяти.

2. Відкрите коло для спілкування, у якому спираємось на інтереси дитини тут і зараз: це стосується вибору іграшки, діяльності з нею та іншого.

3. Слідувати за відповідями дитини – як у вербальному процесі, так і у невербальному, приймаючи роль помічника та коментатора. Дуже важливо на цьому етапі обмежувати запитання, спрямовані на з'ясування обізнаності дитини в тому чи іншому питанні. Запитання формуються у вигляді спонукання до певної діяльності, і потребують не стільки мовленнєвої відповіді, скільки підказують шляхи вирішення проблем та створюють умови для обігравання «персональної драми». Це підвищує самооцінку та здатність дитини бути наполегливою, і викликає у дитини відчуття, що «я можу вплинути на світ».

4. Розширювати гру за допомогою підтримуючих коментарів та пропонування варіантів, що допомагає дитині реалізації власних ідей та визначати напрям гри. Одним з шляхів розширення гри є застосування питань для продовження гри: спочатку коментується ситуація, а далі йде запитання, які показують розгубленість дорослого перед нерозумінням подальшої діяльності.

Це дозволяє дитині відчувати себе лідером і інтенсифікує процес звернення до дорослого, а також активізує наявні комунікативні та мовленнєві можливості.

5. Закриття дитиною кола спілкування, коли дитина має можливість спиратися на ваші коментарі та жести. «Спираючись один на одного, дитина починає цінувати і розуміти цінність двостороннього шляху спілкування» [5, с. 98; 8].

Отже, взаємодія з дитиною в межах ігрового підходу Floortime спирається основні принципи: дорослий — завжди слідує за дитиною, займає рівну дитині ігрову та партнерську позицію; приєднується до інтересів дитини; створює певні перепони на основі створених позитивних стосунків, щоб дитина діяла по-новому, розв'язуючи спеціальні завдання.

Отже, усе вищепераховане дозволяє стверджувати, що вільна гра дитини є безумовно одним з найсприятливіших середовищ, що забезпечує формування у дитини з порушеннями інтелектуального розвитку складових діалогічної компетентності, а саме: ініціації діалогу, розуміння ситуації спілкування, достатній рівень знань, на які може спиратися дитина при виборі теми діалогу. Окрім того, такий підхід індивідуально-орієнтований, враховує рівень мовленнєвих навичок і створює умови для впливу дорослого на розширення можливостей дитини. Також є умови для відстеження прогресу мовленнєвого спілкування. За словами Casenhiser, ми можемо зосередитися під час спільної діяльності на мовному змісті та формі через вимірювання комунікативних актів, що, з точки зору дослідника, «покаже більше покращень, ніж ті, які зосереджені на мовній функції» [9].

Важливим при вирішенні питання використання концепції є врахування основного принципу DIR/Floortime, а саме сприяння цілісному розвитку особистості та стосунків між опікунами (батьками та дітьми). Залучення батьків є важливим елементом застосування DIR/Floortime і пов'язане з різними факторами. За вимогами підходу, ігрові сесії повинні тривати 20-30 хвилин, 5 разів на день. Відповідно, якщо дитина не відвідує заклад дошкільної освіти, забезпечення її реалізації – це спільна діяльність фахівця та батьків, що передбачає також певний рівень психолого-педагогічної компетентності батьків, їх згоду приймати участь в процесі, наявний час, особистісна переконаність в дієвості даного підходу для їх дитини. Також є необхідність забезпечення ігрового простору для вільного руху дитини та можливостей самостійного дослідження [4, с. 73]. У таких умовах поведінка дитини змінюється. Вона має можливість проявляти ініціативу, бути гнучкою, навчається збільшувати послідовність дій і отримує можливість вирішувати проблеми. Окрім того, створюються умови для подолання розчарування, відчуття задоволеності від долавання перешкод, активізується спілкування [5, с. 96].

Дослідження Praphatthanakunwong N. та ін. показало, що багато факторів, пов'язаних з батьками, наприклад, низький соціально-економічний статус сім'ї, знання, мотивація, стрес і ставлення до лікування

та їхньої дитини впливають на участь батьків у терапії. «Батьки, які добре розуміли техніку, відчули, що вони здатні використовувати цю техніку» [10]. Залучення до високого рівня участі приводить до застосування батьками більш відповідних методів удома, у звичному середовищі для дитини і безпосередньо впливають на результат [10].

З метою визначення особливостей застосування підходу DIR/Floortime як основи для індивідуально-орієнтованої моделі формування діалогічної компетентності дошкільників з порушенням інтелектуального розвитку, нами було здійснено пілотне дослідження на етапі розробки програми констатувального експерименту. До експериментальної групи були обрані 20 дітей віком від 2 до 5 років, що мали порушення інтелектуального розвитку, та їх матері. Для сімей створювалася програма індивідуальної роботи в умовах ЦРВ на базі МДП № 23 м. Харків на протязі 2015-2020 рр. Визначення наявності порушення інтелектуального розвитку було проведено за використаннями методик CDI. Для з'ясування стану сформованості діалогічної компетентності були використані методика спостереження з використанням відеозапису вільної гри дитини у присутності батьків та за їх участі, протокол PICOLLO, дослідження дитячо-батьківських відносин на етапі звернення до фахівців центру, була створена мовленнєва карта.

Якісний аналіз спостереження за взаємодією дорослого з дитиною під час 5-хвилинної сесії дозволило визначити основні перешкоди для формування діалогічних навичок:

Блок «Створення позитивного настрою»: у 17 (85%) батьків виникали складнощі із залученням до взаємодії з дитиною під час гри: батьки намагалися керувати процесом, ставили багато питань, на які дитина була не здатна відповісти, не створювали можливостей для самостійного вирішення проблем під час спільної гри; мало заохочували дитину похвалою, теплою інтонацією голосу.

Блок «Чуйність»: у 19 (95%) батьків складнощі виникали зі зміною темпу і діяльності залежно від інтересів дитини, з гнучкістю та підтримкою нової активності або незвичного способу гри, з реакцією на звуки, слова та емоційні вигуки дитини, а також з повторенням та коментуванням мовлення дитини.

Блок «Заохочення»: 18 (90%) батьків не очікували відповіді дитини на прохання чи вказівку, не робили паузи для надання можливості дитини усвідомити питання. У 15 (75%) батьків були труднощі з підтримкою ініціативи дитини і нерозуміння надсилаємих дитиною сигналів, та підтримкою намагань самостійної діяльності.

Блок «Навчання»: 15 (75%) батьків всього 1-2 рази за сесію повторювали слова дитини, пропонували розширення діяльності, не перешкоджаючи інтересам дитини, не пропонували участь у рольових іграх, майже не коментували те, на що була звернена увага дитини.

Таким чином, під час спілкування з батьками діти не мали достатньо можливостей розвивати свої навички діалогу в сфері ініціації спілкування, його підтримки з боку партнера, здобуття нових знань у сфері формування нових понять, поповнення пасивного словника та мали недостатньо можливостей для активізації діалогу як у вербальній його частині, так і невербальній. Діти поступово втрачали мотивацію до звернення до дорослого і не здійснювали кроків до підтримки. Тільки троє матерів (15%) показали достатній рівень обізнаності в цій сфері, і їм на протязі сесії вдалося залучити дитину до спілкування і підтримання діалогу на протязі 2-х хвилин.

Висновки. Використання ігрового підходу DIR-Floortime значно підвищує мотивацію дошкільників до участі у комунікативній діяльності. Гра, як природне середовище для дітей, сприяє зняттю психологічних бар'єрів та створює сприятливі умови для навчання.

Метод DIR-Floortime дозволяє враховувати індивідуальні потреби кожної дитини, що є надзвичайно важливим у корекційній роботі. Слідування за інтересами дитини та створення умов для її активної участі у спільній діяльності сприяють ефективному розвитку комунікативних навичок. Активне залучення батьків у процес корекційної роботи є важливим компонентом успіху. Вони можуть допомагати дітям розвивати комунікативні навички в домашніх умовах, використовуючи елементи методу DIR-Floortime, але при цьому потребують додаткового навчання.

Перспективою подальшого дослідження є створення програми підвищення компетенції батьків у сфері формування діалогічної компетентності дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку.

Література:

1. Марченко А. Розвиток комунікативного мовлення дошкільників із затримкою психомовленнєвого розвитку. Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі: матеріали VI Міжнародної науковопрактичної онлайн-конференції. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. С. 220–225
2. Research articles on the efficacy of floortime. The Greenspan Floortime Approach. Web resource. URL: <https://stanleygreenspan.com/research-articles-on-the-efficacy-of-floortime/>
3. Sinyanyuri S, Supena A., Bintoro T. The DIR/Floortime Approach to Enhance Communication Skills of Autism Student in Inclusive Elementary Schools. Journal of Education Technology Information Social Sciences and Health 3(1). JETISH: 2024, pp. 492–498
4. Greenspan S., Wieder S. Developmental patterns and outcomes in infants and children with disorders in relating and communicating: A chart review of 200 cases of children with autistic spectrum diagnoses. Journal of Developmental and Learning Disorders, 1997. No. 1, pp. 87–141
5. Климус Т., Герус О., Козак М. Методика Floortime у роботі педагога з дітьми із особливими освітніми потребами. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 78. Сер. 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2020. С. 96–101

6. Matheson R., Lynchburg College C. DIR Floortime Therapy. *LC Journal of Special Education*, Vol. 12. 2016. Art. 2
7. Завітренко, Д., Березенко, Н. Формування ігрової діяльності у дітей з особливостями інтелектуального розвитку. *Кропивницький: Центральнотраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка*, 2022. Вип. 207. С. 142–147. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-142-147>
8. Dionne M., & Martini R. Floortime play with a child with autism: A single-subject study. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 2011. No. 78(3).
9. Casenhiser DM, Binns A, McGill F, Morderer O, Shanker SG. Measuring and supporting language function for children with autism: evidence from a randomized control trial of a social-interaction-based therapy. *J Autism Dev Disord*. 2015 . No 45(3), pp. 846–857.
10. Praphatthanakunwong N., Kiatrungrit K., Hongsanguansri S., i Nopmaneejumruslers K. Factors associated with parent engagement in DIR/Floortime for treatment of children with autism spectrum disorder. *Gen Psychiatr*. 2018; 31(2) URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6234967/>

References:

1. Marchenko A. (2020). Rozvytok komunikatyvnoho movlennia doshkilnykiv iz zatrymkoiu psykhomovlennievoho rozvytku. Korektsiino-reabilitatsiina diialnist: stratehii rozvytku u natsionalnomu ta svitovomu vymiri: materialy VI Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi onlain-konferentsii. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka, pp. 220–225 [in Ukrainian].
2. Research articles on the efficacy of floortime. The Greenspan Floortime Approach. Web resource. URL: <https://stanleygreenspan.com/research-articles-on-the-efficacy-of-floortime/>
3. Sinyanyuri S, Supena A., Bintoro T.(2024) The DIR/Floortime Approach to Enhance Communication Skills of Autism Student in Inclusive Elementary Schools. *Journal of Education Technology Information Social Sciences and Health* 3(1). JETISH: pp. 492–498
4. Greenspan S., Wieder S. (1997) Developmental patterns and outcomes in infants and children with disorders in relating and communicating: A chart review of 200 cases of children with autistic spectrum diagnoses. *Journal of Developmental and Learning Disorders*,. No. 1, pp. 87–141
5. Klymus T., Herus O., Kozak M. (2020) *Metodyka Floortime u roboti pedahoha z ditmy iz osoblyvymy osvitnimy potrebamy*. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. No 78. Ser. 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Kyiv, pp. 96–101[in Ukrainian]
6. Matheson R., Lynchburg College C. (2016) DIR Floortime Therapy. *LC Journal of Special Education*, Vol. 12. Art. 2
7. Zavitrenko, D., Berezenko, N. (2022) Formuvannia ihrovoi diialnosti u ditei z osoblyvostiamy intelektualnoho rozvytku. *Kropyvnytskyi: Tsentralnoukrainskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Volodymyra Vynnychenka*, Vyp. 207. pp.. 142-147. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-142-147>
8. Dionne M., & Martini R. (2011) Floortime play with a child with autism: A single-subject study. *Canadian Journal of Occupational Therapy*. No. 78(3).
9. Casenhiser DM, Binns A, McGill F, Morderer O, Shanker SG. (2015) Measuring and supporting language function for children with autism: evidence from a randomized control trial of a social-interaction-based therapy. *J Autism Dev Disord*. No 45(3): pp. 846–857.
10. Praphatthanakunwong N., Kiatrungrit K., Hongsanguansri S., i Nopmaneejumruslers K. (2018) Factors associated with parent engagement in DIR/Floortime for treatment of children with autism spectrum disorder. *Gen Psychiatr*.No.31(2) URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6234967/>